

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
СУМСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

01.12.2016

м. Суми

№ 02-08/1911

Публічне акціонерне товариство
«Сумиобленерго»

40035, м. Суми, вул. Івана Сірка, 7

**Про припинення дій, які містять ознаки
порушення законодавства про захист економічної
конкуренції, усунення причин виникнення
цих порушень і умов, що їм сприяють**

За результатами розгляду заяви гр. Пересвет Г.М. (м. Глухів) (далі – *Заявник*) (на виконання доручення Голови Антимонопольного комітету України від 26.09.2016 за №14-01/365—АМ) щодо неправомірності дій публічного акціонерного товариства «Сумиобленерго» (місцезнаходження: м. Суми, вул. Івана Сірка, 7, ідентифікаційний код – 23293513) (далі – ПАТ «Сумиобленерго», Товариство) в особі філії «Глухівський район електричних мереж», які полягають у намірах застосувати при здійсненні постачання електричної енергії до конюшні *Заявника*, розташованої на території Сварківської сільської ради Глухівського району (далі – *Об'єкт*), тарифу для юридичних осіб замість тарифу для населення та осіб, прирівняних до населення, а також не підключення зазначеного *Об'єкту Заявника* до електропостачання, Сумським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (далі – *Тервідділення*) встановлено наступне.

ПАТ «Сумиобленерго» є юридичною особою, має самостійний баланс, печатку зі своїм найменуванням, рахунки у банках.

Відповідно до статуту основною метою діяльності ПАТ «Сумиобленерго» є передача і надійне постачання електричної енергії споживачам на умовах укладених договорів. Враховуючи зазначене, ПАТ «Сумиобленерго» у значенні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, і до нього можливе застосування норм цього Закону.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про природні монополії» ринок передачі електричної енергії віднесено до сфери діяльності суб'єктів природних монополій. Положення статті 1 зазначеного закону передбачають, що природна монополія - це стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Діяльність на ринках передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами Сумської області та постачання електричної енергії за регульованим тарифом ПАТ

«Сумиобленерго» здійснює на підставі відповідних ліцензій Національної комісії регулювання електроенергетики України (далі – НКРЕ).

Згідно із пунктом 2.2 Умов та правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за регульованим тарифом, затверджених постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 13.06.1996 за № 15/1, ліцензіат має право здійснювати ліцензовану діяльність лише на закріпленій території. Отже, ПАТ «Сумиобленерго» на підставі ліцензії має виключне право здійснювати діяльність з постачання електричної енергії за регульованим тарифом на закріпленій за ним території.

Враховуючи зазначене, ПАТ «Сумиобленерго» є суб'єктом природної монополії на ринку передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами, оскільки надає послуги на цьому ринку.

Втім для забезпечення споживання електричної енергії потенційні споживачі мають замовити послуги з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж.

Слід зазначити, що рішенням адміністративної колегії територіального відділення від 17.05.2016 року №20 визнано, що ПАТ «Сумиобленерго» у значенні частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, що займав монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж у територіальних (географічних) межах Сумської області, на якій розташовані належні ПАТ «Сумиобленерго» діючі місцеві (локальні) електромережі та електричні мережі інших власників, що перебувають у користуванні ПАТ «Сумиобленерго» для забезпечення потужності, замовленої до приєднання, у жовтні-грудні 2014 року та у 2015 році з часткою 100 відсотків.

При цьому ситуація на ринку послуг з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж у січні-листопаді 2016 року не змінилася, відтак ПАТ «Сумиобленерго» у значенні частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» має ознаки суб'єкта господарювання, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж у територіальних (географічних) межах Сумської області, на якій розташовані належні ПАТ «Сумиобленерго» діючі місцеві (локальні) електромережі та електричні мережі інших власників, що перебувають у користуванні ПАТ «Сумиобленерго» для забезпечення потужності, замовленої до приєднання, у січні-жовтні 2016 року.

Відносини у сфері електроенергетики регулюються Законом України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 № 575/97-ВР, Правилами користування електричною енергією для населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 № 1357 (далі – *Правила*), Правилами користування електричною енергією, затвердженими постановою НКРЕ від 31.07.1996 №28 (в редакції постанови НКРЕ від 17.10.2005 №910), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 02.08.1996 за № 417/1442 (далі – ПКЕЕ), Правилами приєднання електроустановок до електричних мереж, затвердженими постановою НКРЕ від 13 січня 2013 року № 32, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2013 року за № 236/22768 (далі – *Правила приєднання електроустановок*) та іншими нормативними актами.

У значенні статті 1 Закону України «Про електроенергетику» приєднання електроустановки (далі - приєднання) – це надання електропередавальною організацією послуги замовнику із створення технічної можливості для передачі (прийняття) в місце приєднання електроустановки замовника відповідної потужності до електричних мереж електропередавальної організації (у тому числі новозбудованих) електричної енергії необхідного обсягу з дотриманням показників її якості та надійності.

Відповідно до розділів 2,3 *Правил приєднання електроустановок для отримання послуги з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж* в залежності від типу (стандартне приєднання або приєднання, яке не є стандартним) необхідним є виконання ряду заходів, зокрема подання заяви замовником, підготовка електропередавальною організацією договору про приєднання, невід'ємною частиною якого є технічні умови, технічних вимог до проекту зовнішнього електрозабезпечення, виконання проектної документації, будівельно-

монтажних, пусконаладжувальних робіт та введення в експлуатацію новозбудованих чи реконструйованих електроустановок до точки приєднання замовника, **підписання договору про користування електричною енергією (щодо побутових споживачів) або договору про постачання електричної енергії (щодо юридичних осіб та фізичних осіб(крім населення)), підключення електроустановки замовника до електричних мереж електропередавальної організації** тощо.

Остаточною метою замовника за результатами отримання послуги з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж незалежно від типу приєднання (стандартне приєднання або приєднання, яке не є стандартним) є споживання електричної енергії.

Гр. Пересвет Г.М. уклала з ПАТ «Сумиобленерго» договір від 15.06.2016 №21 про приєднання до електричних мереж. Відповідно до Акту від 07.07.2016 № 21 про надання послуг з приєднання, ПАТ «Сумиобленерго» **створило технічну можливість приєднання Об'єкта Заявника** (будівлі конюші, розташованої за адресою: вул. Миру 46а, с. Сваркове, Глухівський район) до його електричних мереж. Вартість послуги з приєднання *Заявником* оплачено у повному розмірі, що підтверджується квитанцією про оплату від 17.06.2016 №339.

Для забезпечення повного комплексу послуги з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж *Заявник* звернулася до ПАТ «Сумиобленерго» в особі філії «Глухівський район електричних мереж» (далі - *Філія ПАТ «Сумиобленерго»*) із заявою від 31.08.2016 про підключення *Об'єкта* до електричних мереж та укладання договору на постачання електричної енергії. Листом від 08.09.2016 №10/300 *Філія ПАТ «Сумиобленерго»* відмовила гр. Пересвет Г.М. у задоволенні заявленого та запропонувала для укладання договору на постачання електричної енергії надати документи, передбачені пунктом 5.4 ПКЕЕ - як споживачу, що відноситься до категорії осіб, відносини яких із енергопостачальною організацією регулюються ПКЕЕ.

При цьому слід зазначити, що ПКЕЕ регулюють взаємовідносини, які виникають в процесі продажу і купівлі електричної енергії між виробниками або постачальниками електричної енергії та споживачами (на роздрібному ринку електричної енергії), а **дія цих правил поширюється на всіх юридичних осіб та фізичних осіб (крім населення)**. Проте норми розділів «Загальні положення», «Межі балансової належності та експлуатаційної відповідальності сторін» та «Особливості постачання електричної енергії для населених пунктів» ПКЕЕ поширюються на всіх споживачів без винятку.

Пунктом 1.6. ПКЕЕ визначено, що договір про постачання електричної енергії на основі типового договору (додаток 3 до ПКЕЕ) (далі – *Типовий договір*) укладається постачальником електричної енергії за регульованим тарифом з усіма споживачами та субспоживачами (крім населення), об'єкти яких розташовані на території здійснення ліцензованої діяльності постачальником електричної енергії за регульованим тарифом.

Так, згідно із *Типовим договором* споживач зобов'язаний, зокрема, оплачувати постачальнику вартість електричної енергії згідно з умовами додатків «Порядок розрахунків» та «Графік зняття показів засобів обліку електричної енергії»; здійснювати оплату за перетікання реактивної електричної енергії між електромережею постачальника та електроустановками споживача згідно з додатком «Порядок розрахунків за перетікання реактивної електроенергії». Отже, зазначеним договором (з додатками, які є невід'ємною його частиною), визначено тариф, розрахунковий період, заявлений обсяг споживання, порядок здійснення розрахунків тощо.

Необхідно зауважити, що згідно із пунктом 6.6. ПКЕЕ особливістю відносин постачальника електричної енергії за регульованим тарифом із юридичними особами та фізичними особами (крім населення) є те, що оплата електричної енергії, яка відпускається споживачу, здійснюється споживачем, як правило, **у формі попередньої оплати у розмірі вартості заявленого обсягу споживання електричної енергії на відповідний розрахунковий або плановий період**.

Також слід зазначити, що пунктом 5.4. ПКЕЕ , зокрема, передбачено:

«Для укладення договору про постачання електричної енергії, договору про технічне забезпечення електропостачання споживача або договору про спільне використання технологічних електричних мереж заявник (споживач, власник технологічних електричних мереж (основний споживач) або субспоживач) має надати відповідній організації такі документи:

- 1) заяву щодо укладення відповідного договору із зазначенням роду виробничої діяльності, місцезнаходження та банківських реквізитів заявника;*
- 2) акти про розмежування балансової належності та експлуатаційної відповідальності сторін (у разі укладення відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше);*
- 3) однолінійну схему електропостачання об'єкта (у разі укладення відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше);*
- 4) відомості щодо розрахункових засобів обліку (тип, марка, технічні характеристики тощо) (у разі укладення відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше);*
- 5) заяву на очікуваний обсяг споживання електричної енергії та величини споживання електричної потужності у години контролю максимального навантаження енергосистеми (за необхідності), довідку про укладені державні контракти (за наявності), відомості про величину приєднаної потужності і категорії надійності електропостачання струмоприймачів;*
- 6) акти екологічної, аварійної та технологічної броні споживача (за наявності);*
- 7) копію свідоцтва про державну реєстрацію та випуску з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців (для юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців) ...»*

Отже, укладення договору на постачання електричної енергії відповідно до ПКЕЕ (згідно із *Типовим договором*) не можливе без надання постачальнику електричної енергії документів, передбачених пунктом 5.4. ПКЕЕ.

За поясненнями ПАТ «Сумиобленерго» (лист від 20.10.2016 № 17/14156), послуга з постачання електричної енергії *Об'єкта* гр. Пересвет Г.М. до цього часу не надається у зв'язку з розбіжностями у віднесенні споживача до тієї чи іншої категорії.

Позиція ПАТ «Сумиобленерго» ґрунтується на такому:

по-перше, земельна ділянка, на якій розташована будівля конюшні, була передана гр. Пересвет Г.М. з цільовим призначенням «для ведення товарного сільськогосподарського виробництва»;

по-друге, товарне сільськогосподарське виробництво та надання пов'язаних із ним послуг є видом економічної діяльності, та, відповідно, господарською діяльністю;

по-третє, не вбачається використання гр. Пересвет Г.М. вищезазначеного об'єкта на цій земельній ділянці для забезпечення побутових потреб;

по-четверте, гр. Пересвет Г.М. в розумінні Правил, як потенційний споживач електроенергії за вищезазначеним *Об'єктом*, не відноситься до категорії «населення».

Разом з тим, такі пояснення ПАТ «Сумиобленерго» суперечать законодавству та фактичним обставинам.

Відносини між побутовими споживачами (населення) та енергопостачальниками з приводу користування електричною енергією регулюються Правилами. Відповідно до Правил споживання електричної енергії здійснюється на підставі договору про користування електричною енергією між споживачем (населення) і постачальником електричної енергії, який є типовим та укладається на три роки. Енергопостачальники, що здійснюють постачання електричної енергії на закріпленій території, **не мають права відмовити споживачу, об'єкти якого розташовані на цій території, в укладенні договору про користування електричною енергією.**

Згідно з пунктом 41 Правил побутовий споживач електричної енергії має право на підключення до електричної мережі у разі виконання правил приєднання

електроустановок до електричних мереж. Як зазначалось вище, умови для **технічної можливості приєднання** до електричних мереж створено, про що свідчить Акт від 07.07.2016 за № 21 про надання послуг з приєднання.

Слід зазначити, що відповідно до Порядку застосування тарифів на електроенергію, затвердженого постановою НКРЕ від 23.04.2012 №498:

«2.1. До категорії населення належать фізичні особи (громадяни), які споживають електричну енергію для власних побутових потреб у житлових будинках, квартирах (у тому числі квартирах, які розташовані на цокольних поверхах багатоквартирних житлових будинків), гуртожитках; для потреб особистого селянського господарства, присадибних і садових ділянок, дач; для освітлення особистих гаражів та боксів.

Для цілей цього Порядку особисте селянське господарство - це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції.»

Відповідно до Закону України «Про особисте селянське господарство» особисте селянське господарство – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, **реалізації її надлишків** та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму. Реалізація надлишків сільськогосподарської продукції фактично свідчить про товарний характер її виробництва.

Отже, діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності, при тому що за визначенням, наведеним в Законі України «Про особисте селянське господарство», така діяльність містить елементи господарської та допускає реалізацію надлишків продукції.

Відповідно до статті 18 Земельного кодексу України (далі – *ЗК України*) до земель України належать усі землі в межах її території, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії. Кожна категорія земель має узагальнене цільове призначення, що визначає специфіку її особливого правового режиму.

Відповідно до пункту 3 статті 23 *ЗК України* землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються у користування для ведення товарного сільськогосподарського товаровиробництва як громадянам, так і суб'єктам господарювання.

Згідно з Класифікатором видів цільового призначення земель, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 01.11.2010 за №1011/18306, землі сільськогосподарського призначення є окремою категорією земель, до складу яких входять землі для введення товарного сільського виробництва та землі для введення особистого селянського господарства.

Таким чином, відповідно до закону Заявник має право використовувати землі сільськогосподарського призначення для організації та ведення особистого селянського господарства. Право власності Заявника на земельну ділянку, яка віднесена до певної категорії земель (в даному випадку до земель сільськогосподарського призначення), не свідчить про здійснення гр. Пересвет Г.М. саме господарської діяльності з виробництва сільськогосподарської продукції.

Окрім того, гр. Пересвет Г.М., використовуючи земельну ділянку лише для задоволення власних потреб, не зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності (відсутня інформація у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних-осіб підприємців).

Відповідно до статті 42 Господарського кодексу України підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних

результатів та одержання прибутку. Згідно із частинами другою та третьою статті 45 Господарського кодексу України порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм визначається Господарським кодексом України та іншими законами.

При цьому статтею 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлено, що провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 17000 до 34000 грн.) з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

За відсутності належних процесуальних документів та рішень, що підтверджують вчинення гр. Пересвет Г.М. правопорушення у вигляді провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання, ПАТ «Сумиобленерго» не може стверджувати про здійснення зазначеною фізичною особою підприємницької (господарської) діяльності, оскільки така позиція ґрунтується лише на припущеннях та є недопустимою для суб'єкта, що займає монопольне становище, по відношенню до споживача.

Слід зазначити, що ПАТ «Сумиобленерго» не наділено повноваженнями визначати вид тієї чи іншої діяльності фізичної особи як підприємницької чи господарської, на відміну від органів державної фіскальної служби.

Варто зауважити, що у виданих *Філією ПАТ «Сумиобленерго»* гр.Пересвет Г.М. Технічних умовах стандартного приєднання до електричних мереж електроустановок будівлі конюшні Пересвет Г.М. від 15.06.2016. зазначено функціональне призначення об'єкта – «утримання худоби».

Виходячи з вище викладеного, ПАТ «Сумиобленерго» для забезпечення електропостачання конюшні, розташованої на території Сварківської сільської ради, що належить гр. Пересвет Г.М., яка є побутовим споживачем і виконала усі вимоги, необхідні для приєднання, має укласти із останньою договір на користування електричною енергією, як то передбачено Правилами користування електричною енергією для населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 № 1357, а не договір на постачання електричної енергії, передбачений ПКЕЕ, що має намір здійснити *Філія ПАТ «Сумиобленерго»* (лист від 08.09.2016 № 10/3000).

Зволікання ПАТ «Сумиобленерго» в укладенні договору на користування електричною енергією із гр.Пересвет Г.М., яка 31.08.2016, позиціонує себе як побутового споживача, подала до *Філії ПАТ «Сумиобленерго»* відповідну заяву, призвела до ущемлення інтересів *Заявника* як потенційного споживача електричної енергії.

Враховуючи викладене, дії ПАТ «Сумиобленерго», що полягають у намірах укласти із побутовим споживачем гр.Пересвет Г.М. (щодо конюшні, розташованої на території Сварківської сільської ради) договір на постачання електричної енергії відповідно до Правил користування електричною енергією, затверджених постановою НКРЕ від 31.07.1996 №28 (в редакції постанови НКРЕ від 17.10.2005 №910), замість договору на користування електричною енергією відповідно до Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 № 1357, містять ознаки порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з приєднання до місцевих (локальних) електричних мереж у територіальних (географічних) межах Сумської області, на якій розташовані належні ПАТ «Сумиобленерго» діючі місцеві (локальні) електромережі та електричні мережі інших власників, що перебувають у користуванні ПАТ «Сумиобленерго» для забезпечення потужності, замовленої

до приєднання, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

На підставі наведеного, керуючись статтями 12, 12-1, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року №32-р, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року № 291/5482 (зі змінами), адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає публічному акціонерному товариству «Сумиобленерго» такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

У десятиденний термін припинити дії, що містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, шляхом вчинення дій, спрямованих на укладання з гр. Пересвет Г.М. договору на користування електричною енергією щодо конюшні, розташованої на території Сварківської сільської ради Глухівського району, у відповідності до вимог Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1999 р. № 1357.

Про результати розгляду цих рекомендацій необхідно повідомити Сумське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України **у десятиденний строк** з дня їх отримання.

У п'ятиденний термін з дня виконання рекомендацій надати тервідділенню відповідні документовані відомості, що підтверджують вчинення дій на виконання цих рекомендацій.

Звертаємо увагу, що відповідно до частини 2 статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду.

Разом з тим, за умови виконання цих рекомендацій, вжиття заходів для усунення умов, що містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, територіальне відділення не буде розпочинати провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Голова адміністративної колегії

Є.М. Касьян